

RELATIONS BETWEEN FAMILY RELATIONSHIPS AND EXECUTIVE COGNITIVE SKILLS OF 8TH GRADE STUDENTS¹

Nuri BALOĞLU

*Doç. Dr., Ahi Evran Üniversitesi, nbaloglu@ahievran.edu.tr
ORCID Numarası: 0000-0002-7982-2116*

Mesut Fatih DEMİR

*Sınıf Öğretmeni, Milli Eğitim Bakanlığı, mesutfatihdemir@gmail.com
ORCID Numarası: 0000-0001-7114-9775*

Received: 25.06.2017

Accepted: 13.10.2017

ABSTRACT

Activity that can control, regulate and evaluate the cognitive process is expressed as metacognition. Statements such as "knowing not knowing", "cognition about cognition" or "thinking about thinking" are also used for metacognition. Which strategies and when and how we use them to learn or solve problems are also related to this concept. Parallel to the developments in the field of education, metacognition has gained a great importance. It is also a matter of curiosity to determine the relationships between students' family relationships and metacognitive levels. In this study, it was tried to determine the relationships between family relations and metacognitive skills of 8th grade students. The research is designed according to relational survey model. Working group of the study sample as determined by the method easy in a city center located in the Southeastern Anatolia Region of Turkey is comprised of 180 students in three secondary schools. The data were collected by the "Family Relations Scale" and "Executive Scale of Cognition Skills". In the analysis process, binary and multiple comparisons were made using statistical techniques appropriate for data distribution. There was a significant negative correlation between obstructive family perception and metacognitive scores in bullying students, -37.6, whereas there was a significant positive correlation between family support perception and metacognitive scores .24,4. The results of the research are discussed on the basis of the related literature and some suggestions based on the findings are presented.

Keywords: Metacognition, family relationships, 8th grade students.

¹ Bu makale 04-06 Nisan 2017 tarihinde gerçekleştirilmiş olan 1. Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Kongresinde tebliğ olarak sunulan çalışmanın düzenlenmiş halidir.

SEKİZİNCİ SINIF ÖĞRENCİLERİNİN AİLE İLİŞKİLERİ VE ÜSTBİLİŞ BECERİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİLER

ÖZ

Bilişsel süreci kontrol edebilen, düzenleyebilen ve değerlendirebilen faaliyet, üstbilis olarak ifade edilmektedir. "Bilmeyi bilme", "bilise ilişkin bilis" veya "düşünmeyi düşünme" gibi deyimler de üstbilis için kullanılmaktadır. Öğrenmede veya problem çözmeye hangi stratejilerin ne zaman ve nasıl kullanılacağı da bu kavramla ilişkilidir. Eğitim alanındaki gelişmelerle birlikte üstbilis kavramı da büyük bir önem kazanmıştır. Öğrencilerin aileleriyle olan ilişkileri ve üstbilis becerileri arasında nasıl bir ilişki bulunduğunun belirlenmesi de merak konusudur. Bu çalışmada, 8. sınıf öğrencilerinin aile ilişkileri ile üstbilis becerileri arasındaki ilişkiler ele alınmıştır. Araştırma tarama modelinde ilişkisel desene göre tasarlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan bir il merkezinde kolayda örnekleme yöntemiyle belirlenen üç ortaokuldaki 180 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma verileri, "Aile İlişkileri Ölçeği" ve "Yürütücü Bilis Becerileri Ölçeği" ile toplanmıştır. Analiz sürecinde, veri dağılımına uygun istatistik teknikler kullanılarak, ikili ve çoklu karşılaştırmalar yapılmıştır. Bulgular öğrencilerdeki engelleyici aile algısı ile üstbilis puanları arasında $-0,376$ düzeyinde anlamlı negatif korelasyon olduğunu buna karşılık, aile desteği algısı ile üstbilis puanları arasında $0,244$ anlamlı pozitif korelasyon bulunduğunu göstermiştir. Araştırma sonuçları ilgili literatür temelinde tartışılmış ve bulgulara dayalı bazı öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Üstbilis, aile ilişkileri, sekizinci sınıf öğrencileri.

EXTENDED SUMMARY**Introduction**

Activity that can control, regulate and evaluate the cognitive process is expressed as metacognition. Statements such as "knowing not knowing", "cognition about cognition" or "thinking about thinking" are also used for metacognition. Which strategies and when and how we use them to learn or solve problems are also related to this concept. Parallel to the developments in the field of education, metacognition has gained a great importance. It is also a matter of curiosity to determine the relationships between students' family relationships and metacognitive levels.

Metacognitive control, also called metacognitive strategies, consists of intellectual processes that have a very important place in metacognition processes. It can be explained as the ability to use metacognitive knowledge strategically to reach cognitive goals. For this reason, many researches in metacognition have focused on these strategies. Because the ability to manipulate and control cognition allows students to use the information flexibly and appropriately when necessary (Özsoy, 2007).

According to Gladding (2006), healthy individuals often come from healthy families. Individuals with high problem-solving skills and coping with problems are more successful in life. It is an advantage for them to have healthy family functions as individuals who grow up in a healthy family environment can have these skills more easily (Gladding, 2006). The most important feature of unhealthy families is that the communication function is broken and the inter-members relations are disconnected and connected to rules. Certain roles have been forced onto people (Bulut, 1990). In general, there are many differences between healthy and unhealthy families. These differences affect the child at every stage and every field.

The concept of family is one of the most important parts of this whole. Family relationships have a prescription that can affect the entire life of the individual. In particular, the individual can influence the education and training process both positively and negatively. In this study it will be tried to determine the relationship between family perception and the level of use of metacognitive skills.

Method**Research Model**

The research was designed according to relational survey model.

Study Group

The universe of the study was the 8th grade students of the state secondary schools located in a provincial center in the South East Anatolian Region of Turkey. The study group was consisted of 180 students they were continuing secondary schools with the convenience sampling method from three different the socio-economic environment.

Instruments

Data were collected using the *Family Relations Scale* and the *Executive Cognitive Skills Scale*.

Family Relations Scale for Children: The scale consisting of 20 items of five-likert type consists of two dimensions as 'Blocker and Supportive Family'. Reliability analysis of the scale was calculated by the Cronbach Alpha internal consistency coefficient in the study group in which the study was conducted. It was calculated as 0.78 for supporting family sub-dimension and 0.84 for inhibiting family sub-dimension.

Executive Cognitive Skills Scale: This scale was developed by O'Neil and Abedi (1996) to measure students' self-assessment skills. It consists of 20 items. Each item was evaluated with the answers "absolutely no", "no", "yes"

and "absolutely yes". This scale was applied by O'Neil and Abedi to a total of 100 students and the reliability coefficient was calculated as 0,91 for the application result. This scale was administered by the researcher as a preliminary experiment on three separate classes of 100 fifth grade students. The reliability of the scale was calculated and found to be 0.76. Cronbach Alpha internal consistency coefficient was calculated as 0.79 after reliability was re-examined.

Analyze

In the analysis process, binary and multiple comparison statistical techniques were used for analyze of data. It was checked whether the data could meet the assumption of normality. Mann Whitney U test for binary comparisons and Kruskal Wallis-H test for multiple comparisons were used in distributions that did not fit the normality assumption.

Findings (Results)

According to the findings obtained in the research, the Blocking Family ($\bar{x}=24.52$), which is evaluated with the highest average score among Family Relations sub-dimensions, has been. In the students, metacognitive skill total point average ($\bar{x}=78.73$) was determined. In the inhibitory family subscale, the arithmetic mean of male students is $\bar{x}=96.47$, and the arithmetic average of female students is $\bar{x}=83.36$. There was no significant difference between groups' average scores. In terms of Metacognition Skills of the students, it is seen that the average level of family income is higher and the scores of metacognition are higher. In the case of barring families, the opposite situation is observed. That is, as the level of income decreases, the obstruction increases. However, with the Kruskal-Wallis Test analysis conducted to test the significance of the difference between the average scores of these groups, it is clear that the differences between the group's opinions are not significant.

There was a significant negative correlation between obstructive family perception and metacognitive scores at the level of -37.6 for the students, whereas there was a significant positive correlation between the family support perception and the metacognitive scores of the children at the level of 24.4.

Conclusion and Discussion

In this study, the relationships between family relationships and metacognitive skills of 8th grade students were examined in terms of different variables. Findings show that there is no significant difference between sex and metacognitive skills. It has been revealed that there is no significant difference between the students' family monthly income and the skill of using metacognition. Similarly, there was no significant difference between the level of parental education and the ability to use metacognition. The results of this study were in contrast to the results of the study conducted by Demir and Özmen (2011) on similar issues.

Findings related to family relationships did not reveal any significant difference between subscales of family relations and gender, family monthly income, and parental education levels. According to the research results, there is a positive relationship (24.4) between supportive family relation and the ability of 8th grade students to use metacognition, while it is found that there is a negative relationship (-37.6) between barrier family structure and 8th grade students' ability to use metacognition.

Some arrangements and changes need to be made in order for these studies and results to make sense and to make the students more productive. Family involvement is not only important in terms of the child's ability to use metacognition, but also in terms of cognitive, emotional and psycho-motor development. For this, studies should be done in order to improve family relations in the schools. These studies should be carried out not only through the students but also by the active participation of their families. Activities should be organized to promote socialization in school and out of school, to spend time efficiently with family and friends. The parents should be given seminars to understand how their behavior is influenced by children.

GİRİŞ

Üstbilgi kavramı ilk kez 1970’li yıllarda Flavell’in üzerine çalıştığı yürütücü bellek çalışmalarıyla ortaya çıkmıştır. Literatürlerde birçok tanımı bulunmaktadır. Üstbilgi genel bir ifade ile bireyin kendi bilişsel süreçleri hakkında bilgi sahibi olması ve bu bilgiyle bilişsel süreçlerini kontrol etmesi olarak tanımlanmaktadır (Ünal 2010,2016; Türkyılmaz 2015ab; Cemiloğlu ve Oğur, 2016:118; Esmer ve Yorulmaz 2017: 956). Özbay ve Bahar (2012) bireyin kendini tanıyarak nasıl öğrendiğini fark edip buna göre öğrenme biçimini düzenlemesini üst bilgi olarak ifade etmekte ve üstbilgi stratejilerini kullanmanın birinci şartının, kişinin kendisini tanıması olduğunu eklemektedir. Saban ise üstbilgi bir bireyin ne bildiğini ya da ne bilmediğini bilmesi olarak açıklarken (2009:144), Subaşı (2000) “Bireyin sahip olduğu kendi bilişsel süreçleri ile ilgili bilgi durumudur.” tanımını yapmaktadır. Welton ve Mallan (1999) ise üstbilgi, öğrencilerin bağımsız düşünebilmeleri amacıyla düşünme aşamalarını kontrol etmeleri ve yönlendirmeleri olarak ifade etmektedirler.

Üstbilgi, özdenetim (self regulation) kavramı ile de ilişkili bulunmaktadır. Pintrich (2000), üst bilgi ile yakından ilişkili gördüğü öz denetim kavramını öğrencilerin aktif olarak kendi hedeflerini ortaya koydukları, öğrenme yaşantılarını yapılandırdıkları, bu süreçleri izledikleri, duyuşsal faktörleri ve bilişlerini kontrol ettikleri bir yapı olarak tanımlamaktadır. Zimmerman ise (1989) öz denetim becerileri gelişmiş olan öğrencileri, kendi öğrenme süreçlerinde bilişüstü düzeyde aktif birer katılımcı olarak tanımlamaktadır.

Flavell (1979) üstbilgi kavramını; öğrenmeleri farkında olarak yapılandırma ve belleğe alma, bellekte bulunan bilgileri tarama ve içinden gerekli olanı bulup ortaya koyma işlemi; bellekte yer alan bilgileri izleme ve depolanmış bu bilgilerin farkında olabilme olarak açıklamıştır. Yine Flavell’e göre (1979), üstbilgi ve bilgi kontrolü dört kategoriye ayrılmaktadır. Bunlar: *Üstbilişsel bilgi, üstbilişsel deneyim, hedefler/görevler ve işlemler/stratejilerdir*. Literatür bulguları, bu konuda farklı gruplama ve sınıflandırmaları içermektedir. Ancak bu alanda yoğun olarak yapılan araştırmalar daha belirgin bir modele ulaşmayı sağlamıştır. Modern çalışmalarda üstbilginin iki ana başlıkta ele alındığı görülmektedir. Bunlar: *Üstbilişsel bilgi ve üstbilişsel kontrol/düzenlemedir* (Özsoy, 2007).

Üstbilişsel Bilgi; bir işin ya da eylemin başarıyla nasıl sonuçlandırılacağını, nasıl yapılacağını bilmek anlamına gelen *Yordama Bilgisi*; bireyin söz konusu işi ya da eylemi kendisinin yapıp yapamayacağını bilmesi anlamına gelen *Bildirimsel Bilgi* ve bireyin karşılaştığı bir durumda hangi bilgiyi işlevsel olarak kullanabileceğini bilmesini içeren *Duruma Bağlı Bilgi* olarak sıralanmıştır. Ancak Flavell ’in (1979) yapmış olduğu bu gruplandırmada yordama bilgisi ile bildirimsel bilgi Brown (1987) tarafından birlikte kullanılmıştır.

Üstbilişsel stratejiler olarak da adlandırılan üstbilişsel kontrol, üstbilgi süreçlerinde oldukça önemli yere sahip olan zihinsel işlemlerden oluşur. Üstbilişsel bilgiyi bilişsel amaçlara ulaştırabilmek için stratejik biçimde kullanabilme yeteneği olarak açıklanabilir. Bu nedenle üstbilgi alanında yapılan pek çok araştırma, bu stratejiler üzerine yoğunlaşmıştır. Çünkü bilgiyi düzenleme ve kontrol edebilme yeteneği, öğrencilerin bilgiyi esnek ve gerektiğinde durumlara uygun biçimde kullanabilmelerine olanak sağlamaktadır (Özsoy, 2007).

Bireyin, hangi beceri olursa olsun hem sahip olmak hem de bu beceri ve olguları etkin bir şekilde kullanmada deneyimleri, inançları, tutumları, toplumsal değerler ve yargıların etkili olduğu bilinmektedir (Epstein vd., 1976). Sosyal bir varlık olan insan çevresinden bağımsız düşünülemez ve çevrenin ilk basamağın da aile olduğu söylenebilir. Aile denildiğinde genellikle bireylerin gelişimini olumlu yönde etkileyen bir kurum aklı gelmektedir. Ancak ailelerin her zaman aile üyeleri üzerinde olumlu etkiler bırakmadığı da gözlenmektedir.

Alan yazında aileler; sağlıklı (işlevsel) ve sağlıklı olmayan (işlevsel olmayan) olmak üzere ikiye ayrılabilir (Zorbaz ve Owen, 2013). Satir'e (2001) göre sağlıklı ailelerde öz değer yüksektir ve iletişim doğrudan, açık, net, belirgin ve dürüsttür. Ayrıca bu tür ailelerde kurallar esnek, insani ve şartlara göre değişken olmakla birlikte seçme hakkına dayalı bulunmaktadır. Bowen'a göre (1965) sağlıklı ailede üyelerin yaşamlarını aile değer ve amaçları doğrultusunda yönettikleri ve başkalarından etkilenmedikleri görülmektedir. Bulut'a (1990) göre sağlıklı ve işlevlerini yerine getirebilen işlevsel aileler, kendi sorunlarını çözebilen, birbirlerine karşı duygusal olarak bağlı, rolünü etkili biçimde yerine oynayabilen, dolaysız bir iletişim biçimini benimseyen ailelerdir.

Gladding'e (2006) göre sağlıklı bireyler çoğunlukla sağlıklı olan ailelerden gelirler. Problem çözme becerisi yüksek ve sorunlarla baş edebilen bireyler hayatta da başarılı olmaktadır. Sağlıklı bir aile çevresinde yetişen bireyler bu becerilere daha kolay sahip olabildiklerinden, sağlıklı aile işlevlerine sahip olmaları onlar için bir avantaj olmaktadır. Sağlıklı ailelerin en önemli özelliği ise, iletişim işlevinin bozuk, üyeler arası ilişkilerin kopuk ve kurallara bağlı olmasıdır. Belirli roller kişilerin üzerine zorla yüklenmiş bulunmaktadır (Bulut, 1990).

Sağlıklı veya başarılı aileye ilişkin birçok uzman tarafından çok farklı görüşler dile getirilmektedir. Fakat tüm bu görüşlerin bir ortak noktası elbette bulunmaktadır. Buna göre; sağlıklı ailelerde iletişim açık ve anlaşılır, roller belirgin, gelişimsel ve gündelik krizlerle baş etme güçlerinin yüksek, aile üyelerinin birbirini kabul ettiği ve saygı gösterdiği, birbirlerine zaman ayırdığı ve bu zamanı kaliteli bir şekilde geçirdiği neredeyse birer standart durumuna gelmiş bulunmaktadır (Zorbaz ve Owen 2013:58-67).

Sağlıklı ve sağlıklı ailenin çocuk üzerindeki etkileri söz konusu olduğunda, ilk göze çarpan durumun, çocuğun bilişsel gelişim süreçlerinde ailesinin çok büyük bir etkisinin olduğu söylenebilir. Elbette çocuk, onun bilişsel süreçlerini çevreleyen diğer tüm faktörlerle birlikte bir bütün olarak ele alınmalı ve değerlendirilmelidir. Fakat aile, bu bütünün en önemli parçasıdır ve bireyi yaşamı boyunca etkilemektedir. Bireyin eğitim yaşamı da bu süreçten etkilenerek şekillenmektedir. Sorunun geniş kapsamı içerisinde bu çalışmada ilköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin aile algısı ile üstbiliş becerilerini kullanma düzeyi arasındaki ilişkilerin ne durumda olduğu belirlenerek açıklanmaya çalışılacaktır.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Araştırma ilişkisel tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Tarama modeli var olan bir durumu var olduğu şekliyle ortaya koymayı içeren araştırma yaklaşımıdır. Bu modelde araştırmaya konu olan her neyse onları

değiştirme ve etkileme çabası yoktur (Karasar, 1984: 79). Tarama modelinde bilimin gözleme kaydetme, olaylar arasındaki ilişkileri tespit etme, kontrol edilen değişmez ilişkiler üzerinde genellemelere varma vardır. Yani bilimin tasvir fonksiyonu ön plandadır (Yıldırım, 1966: 67). İlişkisel tarama modelinde ise iki veya daha fazla değişken arasındaki ilişki düzeyi istatistiksel testler kullanılarak ölçülmeye çalışılmakta ve muhtemel sonuçlar tahmin edilebilmektedir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu *Aile İlişkileri ve Üstbilmiş Becerileri* arasındaki ilişkinin 8. Sınıf öğrencileri düzeyinde incelenebilmesi amacıyla 2016 – 2017 eğitim öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Devlet Orta Okullarında öğrenimlerine devam eden 180 öğrenciden oluşturulmuştur. Araştırmanın katılımcısı olan öğrenciler okullarının bulunduğu sosyo-ekonomik düzeyi dikkate alacak şekilde kolayda örnekleme yöntemine dayalı olarak (Teddlie ve Yu, 2007) üç farklı gruptan seçilmiştir. Çalışma grubunda yer alan katılımcı öğrencilere ait demografik bilgiler Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1: Katılımcı öğrencilere ait demografik değişkenler

Değişken Türü	N	%	
Cinsiyet	Erkek	98	54,4
	Kız	82	45,6
Aile Aylık Gelir	1500 Liranın Altı	89	49,4
	1500-3000 Arası	58	32,2
	3001-4500 Arası	25	13,9
	4501-6000 Arası	3	1,7
	6000 Ve Üzeri	5	2,8
Anne Eğitim Düzeyi	Okuma-Yazma Bilmiyor	58	32,2
	Okur-Yazar	11	6,1
	İlkokul	56	31,1
	Ortaokul	42	23,3
	Lise	10	5,6
Baba Eğitim Düzeyi	Okuma-Yazma Bilmiyor	5	2,8
	Okur-Yazar	21	11,7
	İlkokul	51	28,3
	Ortaokul	60	33,3
	Lise	25	13,9
	Üniversite	18	10

Tablo 1'de görüldüğü gibi katılımcıların %54,4'ü erkek, %45,6'sı kız öğrencilerden oluşmaktadır. Öğrencilerin aile gelirleri oranına bakıldığında en çok %49,4 ile 1500 liranın altında aile aylık gelirine sahip öğrenciler oluşmaktadır. Ayrıca öğrencilerin çoğunluk olarak anne eğitim düzeylerinin %32,2 okuma-yazma bilmediği ve baba eğitim düzeylerinin %33,3 ortaokul mezunu olduğu görülmektedir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada Aile İlişkileri Ölçeği (Demirtaş Zorbaz ve Korkut Owen, 2013) ve Yürütücü Biliş Becerileri Ölçeği (Sönmez Ektem, 2007) kullanılmıştır. Ölçeklerin özellikleri aşağıda verilmiştir.

Çocuklar İçin Aile İlişkileri Ölçeği: Beşli likert tipi 20 madde, 'Engelleyici ve Destekleyici Aile' algısı olmak üzere iki boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin güvenirlik analizi araştırmanın yapıldığı çalışma grubunda Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı ile hesaplanmıştır. Destekleyici Aile alt boyutu için 0,78 ve Engelleyici Aile alt boyutu için 0,84 olarak hesaplanmıştır.

Yürütücü Biliş Becerileri Ölçeği: Yirmi maddeli bu ölçek, öğrencilerin kendini değerlendirme becerilerini ölçmek amacıyla O'Neil ve Abedi (1996) tarafından geliştirilmiştir. Ölçekte yer alan her bir madde "kesinlikle hayır", "hayır", "evet" ve "kesinlikle evet" şeklinde cevaplarla değerlendirilmektedir. Ölçek, O'Neil ve Abedi tarafından toplam 100 öğrenciye uygulanmış ve uygulama sonucunda güvenirlik katsayısı 0,91 olarak hesaplanmıştır. Bu ölçek, araştırmacı tarafından, toplam 100 beşinci sınıf öğrencisinden oluşan üç ayrı sınıf üzerinde ön uygulamaya tabi tutulmuş ve ölçeğin güvenirlik düzeyi 0,79 olarak bulunmuştur.

Verilerin Analizi

Veriler nicel analiz teknikleri kullanılarak çözümlenmiştir. Verilerin çözümlenmesinde SPSS 22 programı kullanılmıştır. Çözümlemede veri setlerinin dağılım özellikleri dikkate alınmıştır. Shapiro-Wilk" testinin "Sig." değerleri 0.05' den küçük olduğu durumlar için normal dağılım özelliği göstermeyen analiz teknikleri kullanılmıştır.

İşlem

Ölçek uygulaması için gerekli izinler alınmış, katılımcı öğrencilere aile rızasına ve gönüllülük ilkesine dayalı olarak ders dışı zamanlarda uygulama yapılmış ve uygulama öncesinde de gerekli bilgiler sözel olarak açıklanmıştır. Veriler SPSS paket programıyla analiz edilmiştir. Analiz sürecinde verilerin normallik varsayımına uygun olup olmadığı kontrol edilmiştir. Normal dağılım özelliği göstermeyen verilerin çözümlenmesinde ikili karşılaştırmalar için Mann Whintey U testi, çoklu karşılaştırmalar için de Kruskall Wallis H testi kullanılmıştır.

BULGULAR

Araştırmada kapsamındaki 8. sınıf öğrencilerinin Aile İlişkileri ve Üstbiliş beceri puanlarına ilişkin analiz sonuçları Tablo 2 ve Tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 2. 8. Sınıf Öğrencilerinin Aile İlişkileri Puanları

	N	Min.	Max.	$\bar{x}$	SS
Engelleyici Aile İlişkileri	180	14	30	24,52	3,30
Destekleyici Aile İlişkileri	180	10	28	16,62	4,04
Toplam	180	31	54	41,14	3,59

Tablo 2’de görüldüğü gibi araştırma kapsamındaki öğrencilerde Aile ilişkileri alt boyutları arasındaki en yüksek ortalama puan ile değerlendirilen Engelleyici Aile ($\bar{x}=24,52$) olmuştur. Elde edilen bu istatistiksel sonuçta standart sapma değerinin en düşük düzeyde çıkması ($ss=3,3$) öğrencilerin bu konudaki görüşlerinin birbirine yakın olduğunu göstermektedir.

Tablo 3. 8. Sınıf Öğrencilerinin Üstbilis Beceri Puanları

	N	Min	Max.	$\bar{x}$	SS
Üstbilis Becerileri	180	15,00	121,00	78,73	10,76
Toplam	180	31	54	41,14	3,59

Tablo 3’te görüldüğü gibi araştırma kapsamındaki öğrencilerde üstbilis beceri toplam puan ortalaması ($\bar{x}=78.73$) olarak saptanmıştır. Elde edilen bu istatistiksel sonuçta standart sapma değerinin en düşük düzeyde çıkması ($ss=3,59$) öğrencilerin bu konudaki görüşlerinin birbirine yakın olduğunu göstermektedir.

8. Sınıf Öğrencilerinin Destekleyici Aile, Engelleyici Aile ve Üstbilis Kullanma Becerileri Cinsiyetlerine Göre Farklaşmakta Mıdır?

Tablo 4. 8. Sınıf Öğrencilerinin Engelleyici ve Destekleyici Aile ve Üstbilis Puanlarının Cinsiyetlerine Göre Farklaşmasına İlişkin Mann-Whitney Testi Sonuçları

Değişken	Grup	N	X	p
Engelleyici Aile	Erkek	98	96,47	,092
	Kız	82	83,36	
Destekleyici Aile	Erkek	98	83,78	,057
	Kız	82	98,53	
Toplam Üstbilis	Erkek	98	86,79	,295
	Kız	82	94,94	

**p>0.05

Tablo 4’e göre Engelleyici Aile alt boyutunda erkek öğrencilerin ortalamasını $X=96,47$, kız öğrencilerin ortalamasının ise $X=83,36$ olduğu görülmektedir. Grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan Mann Whitney Testine başvurulmuş, fakat ortalamalar arasında anlamlı bir fark olmadığı ortaya çıkmıştır. Yine Tablo 4’teki bulgular incelendiğinde Destekleyici Aile alt boyutunda erkek öğrencilerin ortalamasını $83,78$, kız öğrencilerin ortalamasının ise $98,53$ olduğu görülmektedir. Grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla yapılan Mann Whitney Testi işlemi sonucunda ortalamalar arasında anlamlı bir fark olmadığı ortaya çıkmıştır. Üstbilis Becerileri boyutunda erkek öğrencilerin ortalaması $86,79$, kız öğrencilerin ortalaması ise $94,94$ olarak bulunmuştur. Grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla yapılan Mann Whitney Testi sonucunda ortalamalar arasında anlamlı bir fark olmadığı ortaya çıkmıştır.

8. Sınıf Öğrencilerinin Destekleyici Aile, Engelleyici Aile ve Üstbiliş Kullanma Becerileri Aile Aylık Gelirine Göre Farklılaşmakta Mıdır?

Öğrencilerin aile gelir düzeyleri dikkate alınarak yapılan istatistiki işlemler Tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5. 8. Sınıf Öğrencilerinin Engelleyici ve Destekleyici Aile ve Üstbiliş Düzeylerinin Aile Aylık Gelir Farklılaşmasına Göre Yapılan Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

Değişkenler	Gruplar	N	X	Sd	p
Üstbiliş	1500 TL Altı	89	83,50	2	,112
	1500 – 3000 TL Arası	58	92,85		
	3000 TL ve Üzeri	33	105,24		
Engelleyici Aile	1500 TL Altı	89	93,48	2	,509
	1500 – 3000 TL Arası	58	91,18		
	3000 TL ve Üzeri	33	81,27		
Destekleyici Aile	1500 TL Altı	89	91,63	2	,737
	1500 – 3000 TL Arası	58	92,37		
	3000 TL ve Üzeri	33	84,15		

**p>0,05;(Öğrenci ailelerinin gelir düzeyleri çok düşük olduğu için bazı gruplar birleştirilmiştir.)

Tablo 5’deki durum incelendiğinde Öğrencilerin Üstbiliş Becerileri boyutunda, aile gelir düzeyi yükseklikçe üstbiliş puan ortalamalarının da yükseldiği görülmektedir. Engelleyici ailelerde ise bunun tam tersi bir durum gözlenmektedir. Yani, gelir düzeyi azaldıkça engelleyicilik artmaktadır. Destekleyici aile puanlarında ise 3000 TL altındaki ailelerin çocuklarındaki destek algısı ortalaması daha fazla olarak gözükmektedir. Bu grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla yapılan Kruskal-Wallis Testi analizi sonucunda grup görüşleri arasındaki farkların anlamlı olmadığı ortaya çıkmaktadır.

8. Sınıf Öğrencilerinin Destekleyici Aile, Engelleyici Aile ve Üstbiliş Kullanma Becerileri Anne Eğitim Düzeyine Göre Farklılaşmakta Mıdır?

Tablo: 6 8. Sınıf Öğrencilerinin Engelleyici ve Destekleyici Aile ve Üstbiliş Düzeylerinin Anne Eğitim Düzeyine Göre Farklılaşmasında Göre İlişkin Analiz Sonuçları

Değişken	Grup	N	X	p
Engelleyici Aile	Okuma-Yazma Bilmiyor	58	90,21	,958
	Okur-Yazar	122	90,64	
Destekleyici Aile	Okuma-Yazma Bilmiyor	58	96,87	,256
	Okur-Yazar	122	87,47	
Üstbiliş	Okuma-Yazma Bilmiyor	58	91,72	,829
	Okur-Yazar	122	89,92	

**p>0,05 (Öğrenci velilerinin okuma-yazma oranı düşük olduğu için bazı gruplar birleştirilmiştir.)

Tablo 6’daki bulgular incelendiğinde Engelleyici Aile alt boyutunda Annesi okuma-yazma bilmeyen grubunun ortalaması X=90,21 ve okur-yazar grubunun ortalaması X=90,64 olduğu görülmektedir. Grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla yapılan Mann Whitney Testi değeri sonucunda anlamlı bir fark olmadığı ortaya çıkmıştır. Aynı şekilde, Destekleyici Aile alt boyutunda okuma-yazma bilmeyen grubunun ortalaması X=96,87 ve okur-yazar grubunun ortalaması X=87,47 olduğu görülmektedir. Grupların

puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla yapılan Mann Whitney Testi değeri sonucunda anlamlı bir fark olmadığı ortaya çıkmıştır. Yine Üstbilis Kullanma Becerisi boyutunda Okuma-Yazma Bilmiyor grubunun ortalaması $X=91,72$ ve Okur-Yazar grubunun ortalaması $X=89,92$ olduğu görülmektedir. Mann Whitney Testi değeri sonucu grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olmadığını ortaya koymaktadır.

8. Sınıf Öğrencilerinin Destekleyici Aile, Engelleyici Aile ve Üstbilis Kullanma Becerileri Baba Eğitim Düzeyine Göre Farklılaşmakta Mıdır?

Tablo 7: 8. Sınıf Öğrencilerinin Engelleyici ve Destekleyici Aile ve Üstbilis Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre Farklılaşmasına İlişkin Analiz Sonuçları

Değişken	Gurup	N	X	p
Engelleyici Aile	Okuma-yazma bilmiyor	5	77,50	,570
	Okur-yazar	175	90,87	
Destekleyici Aile	Okuma-yazma bilmiyor	77	95,10	,841
	Okur-yazar	103	90,37	
Üstbilis	Okuma-yazma bilmiyor	5	64,30	,254
	Okur-yazar	175	91,25	

** $p>0,05$

Tablo 7'deki bulgular incelendiğinde Engelleyici Aile alt boyutunda Okuma-Yazma Bilmiyor grubunun ortalaması $X=77,50$ ve Okur-Yazar grubunun ortalaması $X=90,87$ olduğu görülmektedir. Grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla yapılan Mann Whitney Testi analizi sonucuna göre anlamlı bir fark olmadığı ortaya çıkmıştır. Aynı şekilde Destekleyici Aile alt boyutunda Okuma-Yazma Bilmiyor grubunun ortalaması $X=95,10$ ve Okur-Yazar grubunun ortalaması $X=90,37$ olduğu görülmektedir. Grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla yapılan Mann Whitney Testi sonucuna göre anlamlı bir fark olmadığı ortaya çıkmıştır. Yine, Üstbilis Kullanma Becerisi boyutunda Okuma-Yazma Bilmiyor grubunun ortalaması $X=64,30$ ve Okur-Yazar grubunun ortalaması $X=91,25$ olduğu görülmektedir. Grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla yapılan Mann Whitney Testi sonucunda anlamlı bir fark olmadığı ortaya çıkmıştır.

8. Sınıf Öğrencilerinin Destekleyici Aile, Engelleyici Aile İle Üstbilis Kullanma Becerileri Arasındaki Korelasyon Nasıl Değişkenlik Göstermektedir?

Tablo 8: Öğrencilerin Üstbilis Puanları İle Destekleyici Aile Puanları Arasındaki Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişken	N	R	p
Üstbilis Destekleyici Aile	180	,244**	,001

Tablo 8'de görüldüğü üzere Destekleyici Aile ile Üstbilis Puanları arasında yapılan Sperman's rho Korelasyonunda 24,4 düzeyinde anlamlı pozitif korelasyon olduğu görülmektedir.

Tablo 9: Öğrencilerin Üstbilis Puanları İle Engelleyici Aile Puanları Arasındaki Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişken	N	R	P
Üstbilis Engelleyici Aile	180	-,376	,000

Tablo 9’da görüldüğü üzere Engelleyici Aile ile Üstbilis Puanları arasında yapılan Sperman’s rho Korelasyonunda -37,6 düzeyinde anlamlı negatif korelasyon olduğu görülmektedir.

Anne Eğitim Düzeyi ve Baba Eğitim Düzeyi düzenlenmeden elde edilmiş ilginç bilgi Annesi Okuma-Yazma Bilmeyen çocukların (41,62) Üstbilis düzeyleri Üniversite Mezunu (38,1) olanlara oranla daha yüksek çıkmıştır. Aynı durum Baba Eğitim düzeylerinde de aynı sonucu vermiştir. Okuma-yazma bilmeyen (43,2), Üniversite mezunu (39,66) olarak çıkmıştır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmada sekizinci sınıf öğrencilerinin aile ilişkileri ve üstbilis becerileri arasındaki ilişkiler farklı değişkenler açısından ele alınarak incelenmiştir. Bulgular cinsiyet ile üstbilis becerileri arasında anlamlı bir farklılık olmadığını göstermektedir. Elde edilen bu sonuç Nazik vd. (2014), Karlı (2015) ve Demir ve Özmen (2011) tarafından yapılan çalışmalarla zıtlık göstermekle birlikte, Sarpkaya vd. (2011), Uçkun vd. (2012) tarafından yapılan çalışmalarla da benzerlik göstermektedir. Bu durum çalışmanın cinsiyet değişkenine ilişkin sonuçların ortak bir noktada birleşmediğini göstermektedir. Bu farklılaşmanın nedeni olarak, çalışma grubunun yaş değişkeni, yaşanan şehir, bölge ve kültürel özelliklerdeki farklılıklar ile eğitim seviyesi olduğu söylenebilir.

Araştırma kapsamında elde edilen bulgular öğrencilerin aile aylık gelirleri ile üstbilis kullanma beceresi arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığını ortaya koymaktadır. Bu sonuç Karlı (2015) ve Arık ve Kaplan (2011) tarafından yapılan çalışmaların sonuçları ile bir benzerlik göstermektedir. Bu duruma göre üstbilis kullanma becerisinde ailenin ekonomik durumunun önemli olduğu söylenebilir.

Araştırma kapsamında elde edilen bir bulgu da anne ve babanın eğitim düzeyi ile çocukların üstbilis becerilerini kullanma düzeyleri arasındaki ilişkidir. Bu çalışmanın sonuçlarına göre anne ve baba eğitim düzeyi ile üstbilis kullanma becerisi arasında anlamlı bir farkın bulunmamaktadır. Bu durum Nazik vd. (2014) tarafından yapılan çalışma ile Karlı (2015), Sarpkaya vd. (2011) tarafından yapılan bir başka çalışma sonuçları ile büyük oranda benzerlikler göstermektedir. Fakat yine bu sonuçlar, Demir ve Özmen (2011) tarafından yapılan bir çalışmada üstbilis kullanma düzeyi bakımından anne eğitim düzeyine göre anlamlı bir farkın bulunması bu bulgu ile de bir zıtlık göstermektedir.

Aile ilişkileri ile ilgili elde edilen bulgularda aile ilişkilerinin alt boyutları ile cinsiyet, aile aylık geliri, anne ve baba eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir fark ortaya çıkmamıştır. Araştırma sonuçlarına göre destekleyici aile ilişkisi ile 8. sınıf öğrencilerinin üstbilis kullanma becerileri arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunurken, engelleyici aile yapısı ile 8. sınıf öğrencilerinin ise üstbilis kullanma becerileri arasında negatif ilişkiler olduğu saptanmıştır.

Sonuç olarak üstbilgi kullanma becerileri, bireylerin bilişsel özelliklerinin farkında olmaları, bilişsel süreçlerini etkin kullanmaları, bilişsel özelliklerini kontrol ederek bunu eylemlerine yansıtabilmeleri hem onların kendileri hem de içinde yaşadıkları toplumun niteliği açısından oldukça önemlidir. Bu çalışma ile aile ilişkileri ile çocukların üstbilgi becerileri arasında önemli ilişkilerin bulunduğu ortaya konulmuştur. Bu kapsamda araştırmanın en çarpıcı iki bulgusundan biri öğrencilerdeki engelleyici aile algısı ile üstbilgi puanları arasında -.37,6 düzeyinde anlamlı negatif bir korelasyonun bulunduğudır. İkinci önemli bulgu ise anne-babanın eğitim düzeyi arttıkça çocukların üstbilgi becerileri kullanma düzeylerinin azalması olmuştur.

ÖNERİLER

Aile ilişkileri, çocuğun bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor gelişimi kadar onun üstbilgi becerileri kullanabilmesi bakımından da oldukça önemlidir. Öğrencilerde üstbilgi becerilerini geliştirmek için bu konuda aileyi bilgilendirme çalışmaları yapılmalıdır. Ailelere seminerler verilerek davranışlarının çocuklar üzerinden nasıl bir etkiye sahip olduğu fark ettirilmelidir. Ayrıca bu araştırmanın farklı örneklerde tekrar edilmesi ve aynı konuda yapılan araştırmaların da bir meta analize tabi tutularak durumun daha geniş bir perspektiften değerlendirilmesi önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Bowen, M. (1965). Family psychotherapy with schizophrenia in the hospital and in private practice. Ed. I. Boszormenyi-Nagy & J.L. Fromo, *Intensive family therapy: Theoretical and practical aspects*. (pp. 213 – 244), New York: Brunner-Mazel Publication.
- Brown, A. L. (1987). Metacognition, executive control, self-regulation, and other more mysterious mechanisms. In F. E. Weinert, R. H. Kluwe (Eds.), *Metacognition, motivation, and understanding* (pp. 65-116). Hillsdale, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Bulut, I. (1990). *Aile Değerlendirme Ölçeği*. Ankara: Özgüzel Matbaası.
- Cemiloğlu, M. ve Oğur, E. (2016). Okuma Öğretiminde Biliş Ve Üst-Biliş Stratejileri. *International Journal of Humanities and Art Researches*, 1 (1), 118-137. <http://dergipark.gov.tr/ijhar/issue/21851/234977>
- Demir, Ö. ve Özmen, S.K.(2011). "Üniversite Öğrencilerinin Üstbilgi Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi." *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 2011; 20(3): 145-160.
- Demirtaş Zorbaz, S. ve Korkut Owen, F. (2013). Çocuklar İçin Aile İlişkileri Ölçeği'nin Geliştirilmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi* 2013, 4 (39), 58-67.
- Epstein, N. B., Levin, S. & Bishop D. S. (1976). The family as a social unit. *Canadian Family Physician*. 22(1411), 53 - 55.
- Esmer E. ve Yorulmaz A. (2017) Üst Bilişsel Farkındalık Ölçeği Öğretmen Formunun Geçerlilik ve Güvenilirlik Analizi, *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 6(3), s. 955–966, Ekim 2017
- Flavell, J. (1979). Metacognition and cognitive monitoring: A new area of cognitive development - developmental inquiry. *American Psychologist*, 34 (10), 906-911. Retrieved from PsycArticles database.
- Gladding, S.T. (2006). *Family therapy history, theory and practise* (4th. Ed.) Ohio: Pearson.

- Karasar, N.(1984). *Bilimsel Araştırma Metodu*. Ankara: Hacetepe Taş Kitapçılık.
- Karslı, T.A.(2015). "İlköğretim Dönemindeki Ergenlerde Üst-Biliş İşlevleri İle Karar Verme ve Denetim Odağı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi." *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* 2015; 14(55): 16-31.
- Nazik, F. ve Sönmez, M.; Güneş, G. (2014). "Hemşirelik Öğrencilerinin Üstbiliş Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi." *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi* 2014; 17(3): 145-150.
- Özbay, M., Bahar, M.A. (2012). İleri okur ve üstbiliş eğitimi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*,1(1), 58-177.
- Özcan, Z. Ç. (2007). *Sınıf Öğretmenlerinin Derslerinde Biliş Üstü Beceri Geliştiren Stratejileri Kullanma Özelliklerinin İncelenmesi*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Özsoy, G. (2007). *İlköğretim Beşinci Sınıfta Üstbiliş Stratejileri Öğretiminin Problem Çözme Başarısına Etkisi*. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı. Doktora Tezi.
- Pintrich, P. R. (2000). The role of goal orientation in self-regulated learning. In M. Boekaerts. P.R. Pintrich & M. Zeidner (Eds.), *Handbook of Self-Regulation*, (pp. 451–502) San Diego, CA: Academic Press
- Saban, A. (2009). Öğrenme Öğretme Süreci. Yeni Teori ve Yaklaşımlar (5. Baskı). Ankara: Nobel Yayıncılık
- Sarpkaya G., Arık G. ve Kaplan H.A.(2011). "İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Üstbiliş Stratejilerini Kullanma Farkındalıkları ile Matematiğe Karşı Tutumları Arasındaki İlişki." *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi* 2011; II. : 107-122.
- Satir, V. (2001). *İnsan yaratmak: Aile terapisinin başyapıtı*. İstanbul: Beyaz Yayınevi.
- Subaşı, G. (2000). Etkili Öğrenme: Öğrenme Stratejileri, *Milli Eğitim Dergisi*. Sayı: 146, Web: http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/146/subasi.htm 18 Şubat 2017'de alınmıştır.
- Teddle, C. ve Yu, F. (2007). Mixed Methods Sampling A Typology With Examples. *Journal of Mixed Methods Research* 2007; 1(1): 77-100.
- Türkyılmaz, M. (2015a). Sosyal medya ve kitle iletişim araçlarının kullanımının üst bilişsel okuma stratejilerinin farkındalık düzeyine etkisi. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*. V. 6. S. 18. ss. 135-149.
- Türkyılmaz, M. (2015b). The Relationship between Reading Attitude, Metacognitive Awareness of Reading Strategies, Personality and Self-Regulation: A Study of Modeling. *EDUCATION*, 136(1), 11-18.
- Uçkun C.G., Demir B., Yüksel A.(2012). "Meslek Yüksek Okullarında Görevli Akademik Yöneticilerin Üstbilişsel Farkındalık Düzeylerinin İncelenmesi: Kocaeli Üniversitesi Örneği." *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Dergisi* 2012, 24: 51-74.
- Ünal, M. (2010). The Relationship between Meta-Cognitive Learning Strategies and Academic Success of University Students (Ahi Evran University Sample). *International Online Journal of Educational Sciences*, 2 (3), 840-864.
- Ünal, M. (2016). Üniversite öğrencilerinin bütünsel ve özgün düşünme stillerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *International Journal Of Eurasia Social Sciences*, Vol: 7, Issue: 25, pp. 186- 202.

Welton, A. D. and J. T. Mallan (1999). *Children and Their World: Strategies for Teaching*. USA: H. Mifflin Company.

Yıldırım C.(1966). *Eğitimde Araştırma Metotları*. Ankara: Akyıldız Matbası. DİE. Kalkınma planları (1963-67 Yılları Arası Beş Yıllık Kalkınma Planı Verileri).

Zimmerman, B.J. (1989). Social Cognitive View of Self-Regulated Academic Learning. *Journal of Educational Psychology*, 0022-0663, September 1, 1989, Vol. 81, Issue 3.